

Nr 14

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri.

I en inom andra kammaren under nr 89 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottets handläggning, har herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri, oberoende av utländska koncerner, på grundval av förstatligande och statligt monopol på oljeimporten, oljedistributionen, oljehandeln och oljeraffineringen i stort sett efter de riktlinjer som föreslagits av 1945 års oljeutredning».

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen.

Över motionen har utlåtande i vederbörlig ordning inhämtats från *kommerskollegium*, som vid sitt utlåtande fogat yttranden från *Sveriges industriförbund* och *handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle*.

Kommerskollegium anför, att det av oljeutredningen framlagda förslaget om ett statligt oljemonopol icke har föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, varför frågan härom numera torde få anses avskrivnen. Att nu införa ett oljemonopol i syfte att därigenom skapa förutsättningar för en statlig petrokemisk industri kan kollegium ej förorda. Kollegium avstyrker därför bifall till den föreslagna utredningen. Även övriga remissinstanser har avstyrkt motionen.

Sveriges industriförbund framhåller följande:

Den petrokemiska industrien kännetecknas av en intensiv teknisk utveckling under hård konkurrens. Ett omfattande forskningsarbete nedläggs på att få fram nya produktionsmetoder och förbättrade produkter. En petrokemisk industri, som icke kan följa med i denna tekniska utveckling, kommer därför att redan efter kort tid slås ut i konkurrensen.

Vårt tekniska kunnande och våra forskningsresurser beträffande petrokemien är för närvarande begränsade. Ett nära samarbete med utländska företag och ett utnyttjande av deras erfarenheter är därför en förutsättning för att en petrokemisk industri skall kunna startas och drivas i Sverige.

En av orsakerna till att någon petrokemisk industri ännu icke kommit till stånd här i landet är att den möjliga avsättningen för flertalet av de produkter som kan komma i fråga hittills varit för liten för att tillåta byggandet av anläggningar i ekonomisk skala. Storleken av den minsta tillverkning som kan anses ekonomiskt motiverbar har för övrigt successivt

ökat. De kapitalinvesteringar som blir nödvändiga för ändamålet har också med tiden kraftigt stigit.

Konsumtionen i Norden av vissa petrokemiska produkter har emellertid nu kommit upp i en nivå som synes kunna motivera anläggningar i ekonomisk skala. Tekniskt bistånd kan säkerligen erhållas från USA eller Väst-europa, varvid en privatägd industri torde ha större möjligheter än ett statligt företag att få del av utländska erfarenheter på området.

För att finansiera uppbyggnaden av en petrokemisk industri i Sverige torde kapitaltillskott från utlandet vara erforderligt. I motsats till vad som framhålls i motionen är ett vidgat internationellt finansieringssamarbete i hög grad önskvärt och ligger helt i linje med aktuella strävanden mot en liberalisering av världshandeln och av de internationella kapitalrörelserna. Staten bör alltså tillse att tillflödet av utländskt kapital till den svenska marknaden underlättas, men anledning att skapa en statlig industri i branschen saknas.

Stockholms handelskammare yttrar följande:

Handelskammarens allmänna inställning till frågan om statsdrift torde här icke behöva närmare redovisas. Utöver de allmänna skäl som brukar åberopas mot statsdrift kan det finnas anledning att i nu förevarande sammanhang särskilt understryka, att den europeiska integrationen, som måste innefatta större frihet för kapitalrörelser mellan de europeiska länderna, icke gärna kan få innebära, att Sverige blir ett uteslutande kapitalexportlande land.

Vårt intresse att etablera oss i andra europeiska länder med därav följande behov av kapitalexport måste alltså få en motsvarighet av kapitalplacering från utländska intressenters sida i vårt land. Att detta kan bli aktuellt vid utbyggnaden av en petrokemisk industri i landet är uppenbart, eftersom det här är fråga om investeringar på hundratals miljoner kronor.

Redan ur kapitaltillgångssynpunkt är det svårt att tänka sig att staten skulle engagera sig i en petrokemisk industri. Mot ett statligt engagemang i denna verksamhet talar också, att en helt ny industri i Sverige på detta område måste baseras på den erfarenhetsgrund, som redan föreligger, d. v. s. hos de enskilda företag som engagerat sig i kemisk industri. Därutöver måste våra resurser kompletteras med tekniskt »know-how» från andra håll i en betydligt större utsträckning än sannolikt i något annat känt fall av nyetablerad industri.

Det torde inom landet föreligga olika intressen med inriktning på en snar utbyggnad av petrokemisk industri. Ur olika synpunkter är det angeläget, att den fortsatta uppbyggnaden av vår kemiska industri sker med så ringa dröjsmål som möjligt. Ett statligt engagemang i detta sammanhang skulle säkerligen taga avsevärd tid, innan det kunde realiseras. Ett statsingripande på detta område skulle lätt kunna medföra, att utvecklingen i Europa gled förbi oss.

Handelskammaren i Göteborg uttalar bl. a. följande:

En petrokemisk industri i statlig form skulle, utan de fördelar som enskilt företagande skulle kunna ernå genom samgående med internationella företag på oljeområdet, ha att möta den mycket hårda internationella konkurrens, som redan existerar. På lång sikt måste det antagas, att den petroke-

miska industrien kommer att koncentreras till sådana områden, som ligga väl till, d. v. s. nära produktionsområdena för råvarorna, och att de företag, som äro inkopplade i hela utvinnings- och förädlingsprocessen när det gäller mineraloljor, också äro de som ha störst möjligheter att hålla i gång en konkurrenskraftig petrokemisk produktion. Med utgångspunkt från sådana bedömningar är det knappast rimligt att igångsätta en statlig industri av föreslagen art i vårt land. Härtill kommer, att man med de integrationsplaner, som nu börjat tillämpas inom EFTA, måste räkna med att vi om ett antal år icke längre ha några tullar gentemot bl. a. England där det redan finnes en högt utvecklad petrokemisk industri. Den industri det här gäller är i hög grad automatiserad, varför det ej heller av sysselsättningspolitiska motiv kan vara något statens speciella intresse att i vårt land skapa en petrokemisk industri.

Skånes handelskammare påpekar bl. a. att en petrokemisk industri förutsätter en omfattande forskning. På detta område har de utländska oljekoncernerna stort försprång. Utan tillgång till dessa koncerners forskningsresurser skulle det därför enligt kammaren säkerligen taga mycket lång tid för en nyupptagen svensk forskning att hinna ikapp den utländska. Att beakta är jämväl de betydande risker, som startandet av en ny rörelse inom denna bransch med den internationella konkurrens, som där råder, skulle innebära. Av nu anförda skäl anser kammaren, att staten icke bör engagera sig å ifrågavarande område utan att eventuella initiativ till inhemsk petrokemisk industri bör överlätas åt den enskilda företagsamheten.

Handelskammaren i Gävle har anförut bl. a. följande.

De av motionärerna framförda betänkligheterna mot att en internationell koncern skulle komma att intressera sig för den svenska marknaden och där ensam eller i samarbete med svenska företag starta en petrokemisk industri finner handelskammaren överdrivna. En dylik utveckling vore enligt handelskammarens uppfattning snarast att betrakta såsom en önskvärd genväg till skapandet av en livskraftig inhemsk petrokemisk industri.

Handelskammaren kan heller icke dela motionärernas påtagliga misstro mot de dotterbolag till de stora internationella oljebolagen, som nu är verksamma på den svenska marknaden. Tvärt emot vad som i motionen hävdas synes samarbetet mellan dessa och staten under det senaste världskrigets avspärrning liksom under Suez-krisen i stort sett ha varit gott. Kammaren finner likaledes anledning framhålla de betydande insatser, som med dessa företags medverkan såväl ekonomiskt som personellt göres för att åstadkomma en tillfredsställande beredskapslagring åt vårt land.

Utskottet. Den i motionen berörda frågan om förstattligande av oljeimporten och oljedistributionen m. m. var senast föremål för riksdagens behandling i anledning av då föreliggande motioner under 1959. Utskottet fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 6 1959 icke skäl föreligga för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om ett förstattligande av ifrågavarande företag. Utskottet är alltså av samma uppfatt-

ning. Vid sådant förhållande och under hänvisning i övrigt till vad remissinstanserna anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte avslå motionen II: 89.

Stockholm den 22 mars 1960

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Geijer*, Schmidt, Strandler, Aspling, Yngve Nilsson och Torsten Mattsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Larsson i Julita, Löfgren, Eliasson i Sundborn, Persson i Appuna, Bengtsson i Göteborg*, Lindahl och Nordgren.

* Ej närvarande vid justeringen.